

Bacheloroppgave

Miljøterapeuters erfaring med TBO

Hvordan erfarer miljøterapeuter ved atferdsinstitusjoner å arbeide etter traumebevisst omsorg som metode?

Mats Krohnstad

Sosialt arbeid, Barnevernspedagog

2022



HØGSKULEN
I VOLDA

Egenerklæring

Denne oppgaven er mitt eget og selvstendige arbeid. Det har ikke blitt brukt andre sitt arbeid uten at det er oppgitt, den gjør ikke bruk av tekst fra eget arbeid uten at det er oppgitt, og kilder som er brukt er ført inn i både tekst og kildeliste på en måte som gjør at jeg ikke vil få en ufortjent «rennomegevinst». Oppgaven har heller ikke blitt brukt som eksamensvar eller arbeidskrav tidligere.

Jeg vet at oppgaven vil bli elektronisk kontrollert for plagiat og at alvorlige brudd med «god sitatskikk» blir behandlet som fusk js. UH-loven § 4-7 og §4-8,3. ledd.

I arbeidet med oppgaven er personopplysninger i behandlingen i samsvar med retningslinjene som er å finne på Canvas. Oppgaven inneholder ikke personopplysninger som kan føres tilbake til en skildret person utover det som de har godtatt gjennom samtykke eller som er offentlig kjent.

Jeg gir Høgskulen i Volda rett til å publisere oppgaven vederlagsfritt i elektronisk form.

Samandrag

Denne bacheloroppgaven undersøker problemstillingen «hvordan erfarer miljøterapeuter i atferdersinsitusjoner å arbeide med traumebevisst omsorg som metode?» Det står mye forsknings om traumer og TBO, men det står lite om hvordan det skal anvendes i praksis. En god del barnevernespedagoger og sosionomer vil gjerne starte karieren sin i institusjon, eller jobbe her på ett seinere tidspunkt, og barna som bor på insitusjon har potensielt vært utsatt for en eller annen form for traumer. Traumebevisst omsorg kan derfor være en utmerket måte å tilnærme seg ungdommen på.

I denne oppgaven har en funnet ut av fordeler og utfordringer med å anvende TBO i praksis, dette har en gjort ved å gjennomføre empiriske studie med kvalitativ forskningsmetode. Her har det blitt utført fire dybdeintervju, der tre av informantene er miljøterapeuter og den siste informanten er fra spisskompetansen i Bufetat. Det har vært helt nødvendig å intervju disse informantene for å gi svar på problemstillingen. Sammen med empirisk studie, baserer oppgaven seg på teori og forskning om traume, de tre grunnpilarene i TBO(trygghet, relasjon og følelseregulering), og toleransevinduet. Forskningsartiklene som er blitt tatt i bruk retter ett kritisk blick på TBO, disse artikler har blitt valgt for å trekke fram utfordringene med metoden.

Studiet viser at det fordeler og utfordringer med TBO, metoden kan også være farlig å anvende i praksis vist det blir for mye fokus på det teoretiske blikket fremfor det faglige og sikkerheten på huset. Men vist miljøterapeutene lærer å kjenne og forstå seg på TBO er dette ett supert verktøy å ha med seg som tilnærming i møte med ungdommer. En form for TBO er desutten nødvendig for at ungdommen skal oppleve trygghet, relasjon og få hjelp til å regulere følelser.

Abstract

This bachelor thesis examines the issue of “How experience the social worker in behavior institusjon to work with trauma based care as a approach?” There is a lot of research on trauma and TBO, but it doesn't say that much about how to apply It in practice. A lot of child welfare and social workers educators would like to start there career in a institution or work here at later point I life. The kids who lives at the institution has potentially an experience episode of traume in their lives. Traume based care can therefor be and excellent way to a approach the kids on.

In this thesis it shows advantages and challenges of applying TBO in practive, this has been done by empirical studies with qualitative research method. This has been done with four depth interviews, where three of the informants are social workers and the last informant is from the top expertise in Bufetat. It has been absolutely necessary to interview these informants to provide answers to question. Togheter with empirical studies the studies are based on teori og research about trauma, the three pillars(safty, relasjon og co regulation) and the tolerance window. The research articles has been selected to highlight the challenges with TBO.

The studies shows benefits and challenges with TBO as approuce. The metode can also be dangerouse to apply In practice if the theoretical gets to much focus that it goes beyond the professional and safty at the institusjon. But if the social workers learns to know and understand the TBO, it should be a great tool, to have with you in the approch with the kids. A form of TBO is necessary for the yout to experience safty, relationship and to experience co regulation.

Forord

Jeg vil gjerne takke veilederen min Ane Bergset Mandal for tett oppfølging av oppgaven, og informantene mine for å stille til intervju og dele deres erfaringer med Traumebevisst omsorg. Uten dere ville jeg ikke ha tilegnet meg så mye nyttig kunnskap og erfaring om Traumebevisst omsorg. Jeg vil også rette en stor takk til Roar Stokken og Ellen Andenes for skriveboken h21 SOS154 og BVP154 2021 som har hjulpet meg og etterstrebe en akademisk tekst. Det har tatt mye lengre tid enn det jeg hadde sett for meg, og påsketurer i Sunnmørsalpene har måttet vike dette året. Sist, men ikke minst må jeg rette en stor takk til kjæresten min Maja Øygaard for at hun har vært tålmodig med meg, og som har blitt nedprioritert til fordel for denne bacheloroppgaven.

Etter tre fine år med mange flotte opplevelser I Volda, hvor jeg også har blitt kjent med utrolig kjekke mennesker. Nå venter det nå en ny epoke i livet mitt som fremtidig miljøterapeut. Jeg gleder meg! Tusen takk for meg Høgskulen i Volda, kolleger og venner.

Innholdsfortegnelse

.....	<i>i</i>
Bacheloroppgave	<i>i</i>
Miljøterapeuters erfaring med TBO	<i>i</i>
Samandrag	<i>iii</i>
Abstract	<i>iv</i>
Forord	<i>v</i>
1.0 Innledning	1
2.0 Kunnskapsgrunnlag	2
2.1 Bakgrunn	2
2.2 Teori	3
2.2.1 Definisjon Traume.....	3
2.3 De tre grunnpilarene i TBO – trygghet, relasjon og følelsesregulering.....	3
2.4 Nøkkelbegrep til TBO - Toleransevinduet	5
2.5 Forskning på feltet	5
3.0 Metode	9
3.1 Forskningsdesign	9
3.2 Valg av informanter	9
3.3 Intervju	10
3.4 Transkripsjon	11
3.5 Analyse	11
3.6 Etikk	12
3.7 Kvalitet	12
3.7.1 Validitet.....	12
3.7.2 Relabilitet.....	12
3.8 Avslutning av metode	13
4.0 Funn	13
4.1 Hva gjør miljøterapeutene for at ungdommen skal føle seg trygg?	13
4.2 Hvordan kan miljøterapeutene danne en god relasjon til ungdommen?	14
4.3 Hvordan får ungdommen hjelp av miljøterapeutene til å regulere følelser?	15
4.4 Hvordan miljøterapeuter erfarer Toleransevinduet.	16
4.5 TBO påvirkning ved grensesetting	17
5.0 Diskusjon	18
5.1 Hva gjør miljøterapeutene for at ungdommen skal føle seg trygg?	18
5.2 Hvordan opplever miljøterapeutene å danne en relasjon til ungdommen?	19
5.3 Hvordan får ungdommen hjelp av miljøterapeutene til å regulere følelser?	20
6.0 Konklusjon	22

Bibliografi.....24

1.0 Innledning

I denne oppgaven er formålet å dykke inn i hvordan Traumebevisst omsorg (TBO) anvendes i atferdsinstitusjoner for ungdom, og utforske om det kan være utfordringer rundt det å benytte seg en slik tilnærming. Det er skrevet mye om TBO, hvilket kan bidra til å gi en god forståelse for hvordan man skal imøtekomme traumeutsatte ungdommer, men det er også vanskelig å finne forskning på hvordan TBO skal anvendes i praksis. Når man leser gjennom forskning om TBO kan det resultere i at man romantiserer en slik tilnærming på den måten at man tenker at det er en selvfølge å møte traumeutsatte ungdom på en slik måte, men er det egentlig det? Er det også slik at all utfordrende atferd som ungdommen viser til i institusjoner er et symptom på traume?

En god del av de ansatte i barnevernsinstitusjoner har kompetanse som barnevernspedagog, og i henhold til forskriften om kvalitet og internkontroll ved barneverninstitusjoner §5 første ledd, etter første punktum skal «*Institusjonen ha tilsatt personell med tilstrekkelig nivå og bredde i kompetansen sett i forhold til institusjonens målgruppe og målsetting*». Til tross for at de ansatte også har annen sosialfaglig relevant bakgrunn enn barnevernspedagog, bør det stilles krav til god kunnskap om TBO. Forskning viser nemlig at 79% av ungdom plassert på institusjon har opplevd potensielle traumatiske hendelser (Kayed, et al., s. 31), som understreker hvorfor det er så viktig med god kunnskap om nettopp dette temaet.

For å få svar på det en lurer på om TBO i atferdsinstitusjoner, har en nyttiggjort seg empirisk forskningsmetode der en har intervjuet tre miljøterapeuter og en informant fra spisskompetansen i Bufetat. Alle disse har erfaring med å arbeide på atferdsinstitusjon for ungdom. I følge Bufetat er målgruppen for plassering på institusjon ungdom mellom 12 og 18 år, som er plassert etter barnevernsloven §4-24, §4-26, og §4-25.

Problemstillingen i oppgaven vil være det følgende: «Hvordan erfarer miljøterapeuter ved atferdsinstitusjoner å arbeide etter traumebevisst omsorg som metode?». Metoden oppfattes som utfordrende å gjennomføre i praksis. Men, ved å stille oss en slik problemstilling der vi tilegner oss informasjon fra erfarne miljøterapeuter sine opplevelser kombinert med relevant forskning, vil det bidra til at fremtidige miljøterapeuter og nåværende kan få en bedre forståelse av hvordan man skal anvende traumebevisst omsorg i praksis. For å få svar på

problemstillingen vil det også være relevant å få frem positive og utfordrende opplevelser av traumebevisst omsorg, hvilket kan bidra til diskusjon og læring.

Forskningsspørsmål i oppgaven vil være:

- «Hva gjør miljøterapeutene for at ungdommen skal oppleve trygghet?»
- «Hvordan erfarer miljøterapeutene det å danne seg en relasjon til ungdommen?»
- «Hvordan bidrar miljøterapeutene til å regulere ungdommenes følelser?»
- «Hvilken erfaringer har miljøterapeutene av toleransevinduet?»
- «Kan traumebevisst omsorg ha påvirkning ved grensesettende situasjoner?»

2.0 Kunnskapsgrunnlag

2.1 Bakgrunn

Det finnes ulike typer barnevernsinstitusjoner i Norge, men i denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i atferdsinstitusjoner. Ifølge Bufetat, spesialiserer enkelte institusjoner seg på ungdommer med alvorlige atferdsvansker (Bufetat, 2020). Ungdom har ulike årsaker til atferdsvansker og har dermed ulikt behandlingsbehov. Blir en ungdom plassert etter barnevernsloven §4-24, §4-26, og §4-25 på en institusjon, skiller Bufetat mellom tre målgrupper: Ungdom som blir plassert ved «lav risiko-institusjoner» har mindre risiko for videreutvikling av atferdsvansker, mens ungdom plassert på «høy risiko» har enda større risiko for videreutvikling av atferdsvansker. Den tredje plasseringen er ungdom med vedvarende rusmisbruk. Barn som opplever at atferden deres strider med gjeldende regler, normer og forventinger i samfunnet på den måten at det hemmer deres egen læring og utvikling, eller skaper problemer for andre, kan man si at har atferdsproblemer (Nordahl, Sørli, Manger, & Tveit, 2005, s. 31). Ungdom som er plassert i atferdsinstitusjon på tvang eller frivillig, har som regel alvorlige atferdsproblemer på den måten at de har vist «*alvorlig eller gjentatt kriminaliteten, vedvarende rusmisbruk eller annen utpreget normløs atferd*» (Nordahl, Sørli, Manger, & Tveit, 2005, s. 34).

Det er vanskelig å si noe om hva atferdsproblemene kommer av, men en sammenheng av en rekke negative opplevelser i oppveksten kan ha påvirkning. Ifølge Bufetat benytter en god del av landets barnevernsinstitusjoner seg av traumebevisst omsorg som metode. Traumebevisst omsorg virker til å være svært nyttig kunnskap i møte med ungdommer, ettersom traumer defineres av Saakvitne og Kollegers(2000) som «*en hendelse eller vedvarende betingelser*

som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen, og som en trussel mot eget, eller nære andres, liv eller kroppslige integritet» (Nordanger & Braarud, 2017, s. 19).

2.2 Teori

I denne delen vil relevant teori og forskning bli representert slik at man kan få en forståelse av traumebevisst omsorg og eventuelle utfordringer knyttet til det. Teorien bidrar til å forstå funnene og å svare på problemstillingen.

2.2.1 Definisjon Traume

Traume har blitt definert som en eller flere psykologisk plagsomme opplevelser som et menneske ikke skal forvente å oppleve, hvilket ofte involverer følelser av intens frykt, redsel eller hjelpeløshet. En annen definisjon er at traumer oppstår når de indre og ytre ressursene er utilstrekkelige for å takle en eventuell trussel. Traume blir delt inn i to ulike typer, der type 1 defineres som ett enkelt traume, og type 2 defineres som komplekse traumer der det er flere stressfulle opplevelser over en lang periode. Dette kan innebære blant annet seksuelle eller psykisk/fysisk misbruk, krig og brudd i utviklingen ved de første leveårene (Bath & Seita, 2018, s. 10). Opplevelsen av traume kan gi skader på hjernen slik at den gjør seg klar for fare selv når det ikke eksisterer noen aktuell trussel. Det kan også gi skader på den måten at kognitive evner blir svekket ved psykologiske traumer i kritiske faser av livet. Forskning viser til at langsiktige konsekvenser av traumer er at mennesker som har blitt utsatt har langt større risiko for å utvikle atferdsforstyrrelser, fysiske og psykiske plager, rusavhengighet, å bli suicidal, få en risikofylt seksualdrift, og utsette seg for vold og kriminalitet (Bath & Seita, 2018, ss. 6-7).

2.3 De tre grunnpilarene i TBO – trygghet, relasjon og følelsesregulering

2.3.1 Trygghet

Den første pilaren i Traumebevisst omsorg er trygghet. Å oppleve seg trygg er nemlig noe som blir påpekt som det aller viktigste for å ha en god mental helse. Det kan være utfordrende å beskytte en traumeutsatt ungdom og tilby trygghet, ettersom frykt og tidligere hjelpeløshet knyttet til tidligere vonde opplevelser kan oppstå selv i trygge situasjoner. Omsorgspersonen har derfor et ansvar for å lære det traumeutsatte barnet å skille mellom hva som er farlig og ikke. I følge traumelitteraturen er barnets primære bekymring deres sikkerhet, og for at

traumene skal behandles må sinn, kropp og hjerne være overbevist om at det er trygt å gi slipp - slik at de slapper av og stoler på at omsorgspersonen vil dem vel (Bath & Seita, 2018, ss. 51-52).

2.3.2. Relasjon

Opplevelse av tidlig alvorlig traume kan beskrives som brutte forbindelser med omsorgspersoner eller andre som normalt ville gi beskyttelse og pleie. Eirik Erikson antyder at den første psykososiale krisen for det menneskelige spedbarnet dreier seg om tillit. Spedbarnet finner ut om det kan stole på at omsorgspersonen vil dekke spedbarnets behov for trøst og kjærlighets. Opplever ikke barnet dette kan usikkerhet og mistillit belaste barnet ved senere sosiale forbindelser. Andre traumer kan oppstå ved for eksempel seksuelt overgrep i sammenheng med hemmelighet og psykologisk tvang utført av en eller flere personer som normalt sett skulle beskyttet og pleiet barnet, eller i andre relasjoner. Uansett hvilken årsak til traume kan det resultere i gjennomgående mangel på støtte fra foreldre, voksne, lærere, slektninger, politi, barnevernet og enda flere som normalt sett forventes å skulle gi beskyttelsen til barnet. I arbeid med traumeutsatte er det derfor et stort behov for å bygge eller gjenopprette sunne forbindelser til andre i sosiale forbindelser som for eksempel voksne, familie, venner og politi (Bath & Seita, 2018, ss. 68-69).

2.3.3 Følelsesregulering/samregulering

Har man blitt utsatt for traumer, og da spesielt i løpet av de første leveårene, kan man ha vanskeligheter med å håndtere følelser og emosjoner på den måten at man kan være utsatt for mye tankekjør, smertefulle opplevelser og dårlig selvbilde. Ved samregulering handler det om at omsorgspersonene kan hjelpe barnet med å finne mestringsstrategier slik at de kan håndtere indre og ytre uro som oppstår. Omsorgspersonen kan hjelpe barnet med å regulere seg selv ved å tilby lek, mat, trøst, og ta i bruk ferdigheter som rolig stemmeleie og følsom berøring, eller andre teknikker som på sikt vil hjelpe dem å regulere seg selv. Samregulering blir vanligvis beskrevet i relasjonen mellom spedbarn og omsorgsperson, men er like viktig å ta i bruk i arbeid med ungdom som har opplevd alvorlig motgang og traumer. Dette kan bidra til å påvirke videre utvikling, og at ungdommen er mer kapabel til å ta vare på seg selv senere i livet (Bath & Seita, 2018, ss. 88-89).

2.4 Nøkkelbegrep til TBO - Toleransevinduet

Toleransevinduet-modellen kan brukes som et verktøy med mennesker som trenger hjelp med sine reguleringsvansker. Her kan personer som er ment å tilby trygghet ta i bruk en slik modell, som videre kan hjelpe med å bedre forståelsene av reaksjonsformene deres, og unngå tanker som at «personen er et dårlig menneske» (Nordanger & Braarud, 2017, s. 182).

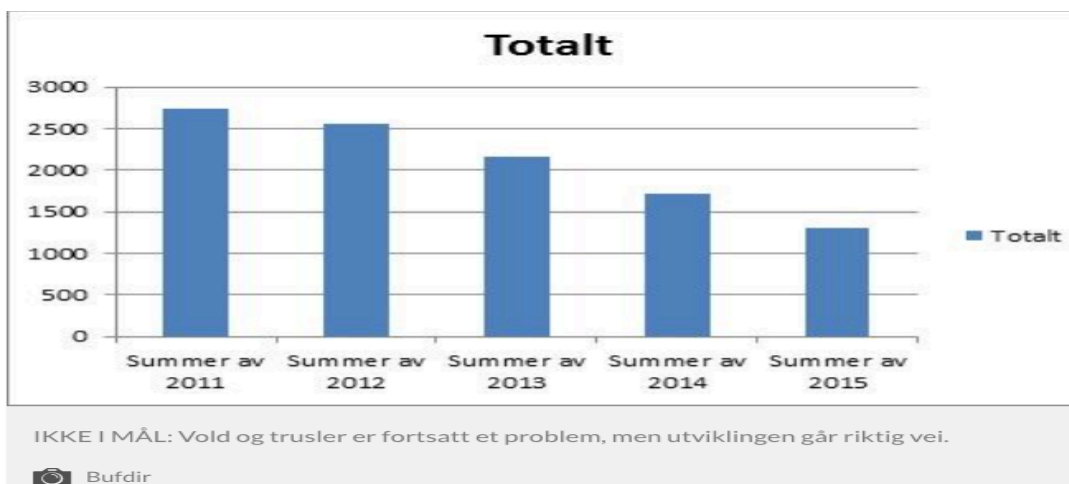
Toleransevinduet viser til en sone eller et spenn som representer optimal aktivering, der man ikke skal ligge verken høyt eller lavt. I den optimale sonen, altså i toleransevinduet, er barnet mottakelig for læring. Går barnet over toleransevinduet ender det opp med å bli hyperaktivt og går man under, ender det opp i hypoaktivert tilstand (Nordanger & Braarud, 2017, s. 38). Tilstandene hyper og hypo er alarmreaksjoner hvor barnet går over i overlevelsmodus. I hyper-sonen aktiverer kroppen seg fullstendig og gjør seg klar for kamp mot trusselen som oppstår, ved å gå i kamp-/flukt-/frysreaksjoner. I hypo-sonen føler barnet seg hjelpeløst og flykter på mange måter inn i seg selv. Kroppen forbereder seg på å bli skadet, og reagerer med å ta i bruk teknikker for å redusere at man eventuelt skal blø i hjel (Nordanger & Braarud, 2017, ss. 81-82). Reguleringsvansker hos barnet kan komme av manglende samspill med omsorgspersonen, ved for eksempel spedbarnsalderen eller senere vonde opplevelser. For at barnet skal være i stand til å takle mer stressfulle opplevelser trenger det en trygg omsorgsperson som har evne til å reflektere rundt seg selv og barnets indre mentale opplevelser (Nordanger & Braarud, 2017, s. 37).

2.5 Forskning på feltet

Rapporter viser til at barn i institusjon tidligere har blitt utsatt for overgrep, krenkelser og/eller tvangsbruk. Med dette kan det oppfattes som at tidligere metoder i institusjoner har vært mangelfull når det omhandler arbeid med barn og unge utsatt for traumer (Lorentzen, 2020, s. 150). Tidligere oppfattes det som at barn i institusjon har blitt møtt av de voksne med sinne, og avvisning når de har vist en uønsket atferd. På institusjoner var man tidligere mer opptatt av å benytte seg av konsekvenser, grensesetting, rammer og rutiner. Erfaringer viser seg at dette ikke nødvendigvis var den beste tilnærmingen å møte barn og unge utsatt for komplekse traumer med. Traumebevisst omsorg har vokst frem som et faglig motstykke til tidligere tilnærming, der Amble og Johansen mener at miljøterapeutene nå heller skal møte barnet med vennlighet, omsorg og forståelse når barnet viser en uønsket atferd (Amble & Johansen, 2016).

2.5.1 Handlekraft

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging(RVTS) har, på vegne av Bufdir, utviklet et kompetansehevingsprogram der målet er å forebygge og forhindre overgrep mot barn og unge i Bufetats institusjoner og fosterhjemtjeneste. Med Handlekraft er det meningen å heve kompetansen om traumer. I stedet for å stille seg spørsmålet «Hva feiler det deg?» skal man nå stille «Hva har skjedd med deg?». Utfordringen til RVTS har vært å gjøre den teoretiske kunnskapen lettere å ta i bruk i praksis. Dette har de gjort gjennom å legge til rette for selvstudie på deres nettside handle-kraft.no, der man går igjennom «refleksjoner, samlinger, fortellinger, praktiske øvelser og en avsluttende refleksjon» (Bræin, Andersen, & Simonsen, 2021). Resultatet av Handlekraft viser at det har skap økt selvreaksjon over egen praksis og relasjonskompetanse, og ser ut til at det har vært med å påvirke at vold og tvang i institusjoner har halvert seg fra det startet i 2011 til 2016 (Rød, 2016)



Figur 1: Diagram, Nedgang i antall Vold og trusler i Bufetats insitusjoner 2011-2015.

2.5.2 Vestlundveien ungdomssenter

Vestlundveien ungdomssenter i Bergen er en av flere institusjoner som har fått massiv kritikk i media, på grunn av det som blant annet har blitt omtalt som «Narkofest» på institusjonsbygget (Dagbladet, 2019). Institusjonen ble senere lagt ned av den grunn at rapporter fra barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) viser til at driften ikke har vært forsvarlig i perioden 2015 til 2019. Det har vært fravær av en felles struktur av normer og regler for beboerne på institusjonen, og for de ansatte har det vært en opplevelse av stort arbeidspress, mangel på ressurser, samtidig som at det har vært et giftig arbeidsmiljø med interne krangler, høyt sykefravær og store utskiftninger (Bufdir, 2018, s. 5).

I rapporten kommer det fram at ansatte ved Vestlundveien oppfattet det slik at TBO var behandlingsmetoden, mens Bufdir forklarer det slik at traumeperspektivet (Handlekraft/TBO) er en forståelsesmodell som ikke er ment til å være en selvstendig behandlingsmodell. Rapporten viser også at det er lite kunnskap og flere misforståelser blant de ansatte om TBO (Bufdir, 2018, ss. 7-8). De ansatte har benyttet seg av blant annet materielle goder og aktiviteter, der de har «kjøpt» til seg samarbeid med ungdom på den måten at de unngår konflikt uten at det begrunnes faglig fra atferdsteori eller traumeteoretisk modeller. Det har også oppstått flere dilemmaer som å forstå seg på smerteutrykk, istedenfor å ta vare på sikkerheten ved huset.

Brukermedvirkningen har på mange måter fått for stort fokus i den forstand at det har gått på bekostning av faglighet, sikkerhet og god omsorg. Definisjonen av trygghet har blitt misforstått, på en slik måte at ungdommen har hatt andre motiver enn trygghet. De har selv definert hvem de har følt seg trygge på og har på denne måten påvirket grensesetting og ivaretagelse av sikkerhet (Bufdir, 2018, s. 12). Selv om det har vært mye utfordringer på institusjonen, mener noen ansatte at de har utført mye bra arbeid også, og trekker fram Traumebevisst omsorg som noe viktig. Andre har stilt seg kritiske til metoden og ettspurt om den egentlig er egnet til barn plassert på «atferd høy».

2.5.3 Bath the trouble of trauma

Howard Bath er en av teoretikerne innenfor Traumebevisst omsorg. Han har blant annet skrevet om de tre grunnleggende pilarene i TBO – trygghet, sikkerhet og følelsesregulering. Men, i artikkelen «Trouble of Trauma» arrestere han seg selv, der han innrømmer at Traumebevisst omsorg har vært med på å påvirke ansatte i institusjon med å overkomplisere traumebehandlingen.

Han uttrykker blant annet at ikke all atferd henger igjen med traume. Noen barn har hindringer i utvikling, problemer med den psykiske helsen, og atferdsbehov av andre grunner enn at de har opplevd traumer. På denne måten kan de være utsatt for alvorlig stress og motgang, men ikke traume i seg selv (Bath, 2017, ss. 3-4). TBO kan ikke være ett perspektiv for alle utfordringene man møter på med barn og unge. Ordet traume blir misbrukt på den måten at det bli brukt for ofte ved ubehagelige og akutte situasjoner. Ved å omtale eller tenke på et barn som traumatisert, kan det fort bli stemplet som «*dysfunksjonell, skadet, defekt eller ett*

hjelpeløst offer». Dette kan være farlig fordi, istedenfor å styrke motstandskraft og posttraumatisk vekst, kan man gå i en felle å heller fokusere på hva som er galt med barnet.

På enkelte institusjoner oppstår det situasjoner der en tenker at konsekvenser kan føre til re-traumatisering, mens Bath mener at konsekvenser er viktig for at man skal forstå hva som er akseptert av samfunnets normer og regler. Det handler bare om å ta gode vurderinger rundt om konsekvensene er «*nyttig, effektive og sensitive for barnet?*» (Bath, 2017, s. 8).

2.5.4 Traumebevisst omsorg – Ett skritt fram og to til siden

I artikkelen «Ett skritt fram og to til siden», drøftes det kritisk rundt TBO. Lorentzen mener tilnærmingen ikke kan nyttiggjøres av alle, da traumatiserte barn ikke knytter relasjoner til hvem som helst, men nemlig med personer man deler «aktiviteter, følelser, gjensidig psykologisk kontakt og opplevelsen av å være sammen» (Svenningsen, 2019). Omsorg er ikke et enkelt begrep. Det er ikke bare å si eller tro at du tilbyr god omsorg. Miljøterapeuten må virkelig være en genuint omsorgsfull person som vil barnet «ve og vel» der barnet føler seg «kjent, og inkludert i meningsskapende kommunikativ kontakt» (Lorentzen, 2020, s. 150).

I TBO skal miljøterapeutene møte ungdommene med vennlighet, omsorg og forståelse uansett hvilken atferd man møter, mens Lorentzen stiller seg spørsmålet om dette er normale reaksjonsmåter man møter overfor provoserende barn. Det virker til å ligge for mye makt i det teoretiske blikket, og at det kan være fare for at det blir til ideologier. Han savner et «Her og nå»-øyeblikk hvor miljøterapeuten selv vurderer handlingsrommet, som inkluderer sunn fornuft, skjønn og dømmekraft i konkrete situasjoner, i stedet for å forstå seg i hjel av barnets tidligere erfaringer og bruke det til en forklaring av atferden som oppstår (Lorentzen, 2020, s. 153).

Lorentzen er uten tvil enig i at barnet trenger omsorg, forståelse og trygghet, men han mener også at man ikke må glemme rammene og kontekstene for at barnet har havnet på institusjonen. Dette innebærer ofte tvang og kan derfor være med på å påvirke atferden deres. Han stiller seg derfor spørsmålet om ikke barnet trenger autoritære og grensesettende voksne?, men fraskriver at man trenger autoritære og straffende (Lorentzen, 2020, ss. 154-155).

3.0 Metode

3.1 Forskningsdesign

For å besvare problemstillingen har en benyttet seg av kvalitative forskningsmetode. Her har en fått frem miljøterapeutenes forståelse av metoden ettersom problemstillingen ikke bygger opp til en forklaring. Dette har en utført gjennom at det har vært en åpen interaksjon i et såkalt casestudie ved en av Bufetat sine barnevernsinstitusjoner mellom forsker og informanter (Tjora, 2018, s. 24). Den kvalitative dataen har blitt innsamlet ved å gjennomføre fire individuelle dybdeintervjuer av tre miljøterapeuter og en nøkkelinformant fra spisskompetansen i Bufetat..

3.2 Valg av informanter

For å svare på problemstillingen har en bevisst valgt miljøterapeuter på atferdsinstitusjoner og ikke fra omsorg, rus eller andre lignende tilbud. De ulike institusjonene kan stå ovenfor de samme utfordringene som på en atferdsinstitusjon, men en kan ikke utelukke at miljøterapeuter på atferdsinstitusjoner har andre utfordringer og erfaringer med Traumebevisst omsorg. Informantene er ikke tilfeldig plukket ut, og forskningen er et avgrenset studie på en slik måte at en har begrenset antall informanter. Dette bidrar blant annet med mer data om erfaringene til miljøterapeutene (Tjora, 2018, s. 1129). Informantene som har blitt valgt er fire miljøterapeuter som alle har over fem års erfaring fra atferdsinstitusjon. Dette gjør at kildene har erfaringer og forståelse for TBO, som er troverdig og relevant kunnskap i denne forskningen.

Utfordringene med å begrense informantene vil være at det mangler miljøterapeuter med mindre en fem år med erfaring. Informantene med over fem års erfaring har blitt prioritert fordi de sitter på mye kunnskap og erfaring som en trenger å lære fra. Snøballmetoden har blitt benyttet på en slik måte at en har ønsket en variasjon med ulike erfaringer av TBO. Her har en forhørt seg med informantene om andre aktuelle kandidater som har god kunnskap om TBO og vil være aktuell for denne oppgaven (Tjora, 2018, s. 135). Forskeren bak oppgaven har innsidekunnskap med erfaring fra å arbeide på den aktuelle atferdsinstitusjonen, hvilket har vært med å påvirke valget av de to første informantene, der en hovedsakelig har pekt seg ut informanter som oppfattes som troverdige og kunnskapsrike når det kommer til erfaringer med å benytte seg av TBO. Gjennom de to første informantene, ble forskeren tipset om å intervju behandlingsansvarlig på institusjonen og ta kontakt med en nøkkelperson fra

spisskompetansen i Bufetat - som har engasjert seg mye i traumebevisst omsorg. Kandidaten fra spisskompetanse har selv miljøterapeutisk erfaring med å arbeide på atferdsinstitusjon, hvilket gjør at valg av problemstillingen kan forsvares.

Informant	Utdanning	Dato	Lengde	Års erfaring fra feltet
S1	Sosionomutdanning, og videreutdanning rus og psykisk helse.	30.03.22	35 min.	5 år.
B2	Barnevernspedagog, Og videreutdanning	30.03.22	41 min.	13 år.
B3	Barnevernspedagog, Og videreutdanning rus og psykisk helse.	01.04.22	59 min.	30 år.
B3	Barnevernspedagog, master, doktorgrad pågår.	04.04.22	61 min.	
Totalt			3 t 16 min	

Figur 2: Informanttabell

3.3 Intervju

Jeg har benyttet meg av dybdeintervju av den grunn at intervjuguiden bærer preg av refleksive spørsmål hvor informanten får mulighet til å uttrykke sine meninger, holdninger og erfaringer med traumebevisst omsorg. En slik metode har bidratt til å opparbeide tillit mellom informant og forsker. Den har også åpnet opp for at informanten har delt vanskelige, følsomme og personlige opplevelser (Tjora, 2018, ss. 114-116). Informantene har på forhånd blitt informert om problemstillingen, men intervjuguide har ikke blitt tilsendt på e-post eller lignende. Intervjuguide er ikke blitt tilsendt på forhånd, da forsker selv mener at dette kan ha en innvirkning på funnet. Om informantene møter forberedt til intervjuet kan intervjuobjektet gå inn i en rolle der en skal presentere organisasjonen og institusjonen på en profesjonell måte, og dette er ikke det vi hovedsakelig er ute etter. Vi er ute etter å vekke miljøterapeutens følelser slik at informanten kan rive seg med og dele egne erfaringer. Ved at informantene får velge hvor de vil gjennomføre intervjuene kan det ha bidratt til at de har følt seg ekstra trygge i omgivelsene og komfortable.

Intervjuene ble gjennomført individuelt ettersom dette gir rom for informanten til å reflektere selv rundt sine erfaringer med TBO. Intervjuguiden bærer ikke preg av å være skrevet

individuell. Denne er lik på alle fire intervjuobjekter, men har blitt omformulert underveis i intervjuet etter hva som er aktuelt for intervjuobjektet. Intervjuguiden er skrevet med ferdig formulerte spørsmål som innebærer oppvarmingsspørsmål, refleksjonsspørsmål og avrundingspørsmål. Dette har vært med å bidra til å skape «en atmosfære av seriøsitet for informantene» (Tjora, 2018, s. 158). Forsker har også benyttet seg av oppfølgingsspørsmål, som kan nyttes der det har vært mangelfull data fra forskningsspørsmålet eller at svarene ikke konkretiserer spørsmålet.

Informantene har godkjent bruk av lydopptak. Dette kan være betryggende for begge parter om at informasjonen er riktig. I tillegg har dette bidratt til at forsker kan konsentrere seg mer om intervjuet og sørge for god kommunikasjon og flyt i intervjuet, samt bedt om utdypning og konkretisering der det trengs (Tjora, 2018, s. 166). Det har ikke foregått noe transkribering underveis, men en har forsikret seg om at lydklippene pågår flere ganger i intervjuet. Informantene har blitt informert om at prosjektet vil bli anonymisert og alle personopplysninger vil slettes innen 30.06.2022.

3.4 Transkripsjon

Ved å benytte lydopptak har det gitt mulighet til å transkribere materiale i etterkant av intervjuet. Her har en benyttet seg av taleopptak på mobilen og deretter har en transkribert innholdet i ulike Microsoft Word dokument delt opp etter hver informant. Transkriberingen ble gjennomført veldig detaljert, hvilket har bidratt til å gjenkjenne hvordan informanter formulerte seg og andre uttrykksmåter som kan ha vært relevante (Tjora, 2018, s. 174). Utfordringer med å være så detaljert er at prosessen har tatt lang tid, men til gjengjeld har det vært lettere å forstå setningsoppbygningen til informantene, da informantene kan ha formulert seg ustrukturert.

3.5 Analyse

Datamaterialet har blitt analysert med både induktiv og deduktiv metode. Siden analysen ikke bærer preg av for mye data, har det ikke vært nødvendig å ta i bruk dataprogrammet som MAXQDA for transkribering og koding. Dette ble gjennomført i Microsoft Word. Kodingen tok utgangspunkt i stikkord fra forskningsspørsmål og intervjuguide. Eksempler på stikkord: «trygghet, relasjon, følelsesregulering, toleransevindu, grensesetting, konsekvenser, erfaring av TBO, fritid, og påvirkning». Disse har representerte ulike farger, og aktuelle funn ble markert med fargen som hadde kobling til stikkordet.

3.6 Etikk

I forkant av intervjuet har informantene underskrevet skjema om deres rettigheter og hvor de har blitt informert om at datamaterialet skal behandles, i samsvar med godkjenning fra NSD 10/8 2021 med referansekode 367626. Informantene har godkjent lyd opptak, og har blitt informert om at både de og institusjonen, eller annet som kan oppfattes som gjenkjennelig i lydopptaket vil bli anonymisert. Forsker har formidlet til informantene før og underveis i intervjuet at de ikke skal føle på noe spesielt press om kunnskap, eller at de ikke gir tilstrekkelig med svar på enkelte spørsmålet. Formålet med intervjuene har nemlig vært å få fram erfaringene deres og ikke nødvendigvis hvor god kunnskap de har. Informantene har blitt informert om at de har rett til å trekke seg fra intervjuet både før, underveis og etter intervjuet. De har også fått mulighet til å benytte seg av sitatsjekk, men ingen har følt behovet for å nytte seg av dette tilbudet.

3.7 Kvalitet

3.7.1 Validitet

Forskningen tar utgangspunkt i nylig publiserte fagartikler, rapporter fra Bufdir og RVTS som er pålitelige kilder, og relevante teorier som er nært tilknyttet TBO. Datamaterialet fra hvordan TBO fungerer i praksis blir sammenlignet med hva forskning og teori uttrykker. Problemstillingen knytter seg opp til miljøterapeutenes erfaringer med TBO, og det har derfor vært helt relevant å benytte seg intervjuobjektene med erfaring fra arbeid med nettopp dette. En kan konkludere med at forskningen bærer preg av høy validitet, altså gyldighet der forskning pågår innenfor rammene av det som er faglig relevant, og nylig forskning på feltet. Problemstillingen og forskningsspørsmålene henger tett sammen og en kan derfor også si at den er metodologisk treffsikker (Tjora, 2018, s. 234).

3.7.2 Relabilitet

Bakgrunnen for at jeg har lyst til å undersøke problemstillingen, kommer av at jeg har et innenfra-perspektiv med to års erfaring fra arbeid i atferdsinstitusjoner. Jeg har bemerket meg at institusjonen benytter seg av TBO som tilnærming, men i løpet av de to årene har jeg ikke fått noen form for veiledning til en slik tilnærming. Ved å stille en slik problemstilling kan en få en forståelse for hvordan kompetente miljøterapeuter forstår seg på TBO. Mitt engasjement kan ha påvirkning på prosjektet, men fullstendig nøytralitet finnes ikke i kvalitativ forskning

og er dessuten nødvendig i følge fortolkende tradisjon om kvalitativ forskning (Tjora, 2018, s. 235). Min relasjon, som en form for kollega, til informantene kan ha en innvirkning på påliteligheten min i forskningen. Samtidig ser jeg det som helt nødvendig at det var disse informantene jeg intervjuet for å gjennomføre en empirisk oppgave. Jeg ønsket kunnskapsrike og pålitelige informanter med lang erfaring, og dette er ikke sikkert at jeg ville ha oppnådd hvis jeg kom i kontakt med tilfeldige atferdsinstitusjoner. Informantene ble informert i det lydopptaket gikk på at «Nå går jeg som forsker inn i en nøytral rolle». Fra mitt perspektiv opplevdes intervjuene som seriøse og profesjonelle fra alle parter.

3.8 Avslutning av metode

For å forbedre forskningen kunne jeg ha startet tidligere med oppgaven og lest meg opp på fagfellesvurdert artikkel. Dette hadde bidratt til å forbedre min forståelse og kompetanse om TBO, som igjen ville hatt innvirkning på at intervjuguiden hadde blitt mer nyansert.

Intervjuguiden i dette prosjektet bærer preg av relevant teori, og mine erfaringer kan ha hatt en påvirkning på denne og hvordan spørsmålene har blitt formulert underveis i prosessen. Jeg føler allikevel at funnene mine har gitt nok svar slik at jeg kan svare på problemstillingen og bidra til ny kunnskap.

4.0 Funn

I dette kapitlet av oppgaven vil aktuelle funn fra informantene presenteres. Funnene tar utgangspunkt i forskningsspørsmålene og vil bidra til å kunne svare på problemstillingen.

4.1 Hva gjør miljøterapeutene for at ungdommen skal føle seg trygg?

Informanten fra spisskompetansen mener at det er fort gjort å tenke på TBO som ett individnivå: «Hva er det jeg kan gjøre, og hva er det jeg som kollega kan gjøre?». Men for å skape trygghet for både ungdommen og personalet på institusjonen handler det også om systemet og organisasjonen i stor grad. Man trenger forutsigbarhet og stabile rammer der en vet hva som skjer og en får god informasjon, og der arbeidsplassen preges av gode refleksjoner mellom personalet og ledelsen. Dersom man klarer å kombinere rammene, kulturen og trygge voksne som holder ut i relasjoner over lengre tid, i tillegg til at de er genuint interesserte i å vite «hvem denne ungdommen er», og ikke bare følge systemet til en hver tid, mener informanten at dette kan være oppskriften for at trygghet vil oppleves.

Ungdommen som blir plassert på institusjon har som regel vært gjennom flere hjelpetiltak, og det å havne på institusjon er noe av det mest inngripende som kan skje i et barn sitt liv. Tilliten til de voksne kan være svært liten, og kanskje ikkeeksisterende i det hele tatt. For å oppnå tilliten til en ny ungdom som har blitt plassert på institusjon, forteller en av informantene at han pleier å si til seg selv: «Jobben min nå er å vinne gunsten til denne prinsessen eller prinsessen. Jeg må få vedkommende til å tro fullt og helt på at jeg vil vedkommende alt vel, og ikke er her for gjøre livet deres surt eller vanskelig». Informantene mener at ungdommen trenger å oppleve en trygg base for å kunne skape en god allianse. I starten av behandlingen kan ungdommen oppleves som utfordrende og være svært testende av de ansatte. De ansatte må da vise at de tåler ungdommen. En informant forteller at «Jeg ønsker å være med ungdommen i tykt og tynt, når det er gøy, trasigt og når det er morsomt». Miljøterapeutene ønsker å være en trygg havn istedenfor å bli med i alt kaoset til ungdommen, og på denne måten opplever de trygghet. At de ansatte er forutsigbare og emosjonelt stabile i forhold til hvis ungdommen blir sint, så endrer ikke terapeuten sin egen væremåte. Alle miljøterapeutene konkluderer med at ektehet er viktig. Man må være ærlig på det man ser, og tørre å vise følelser når de er glade, frustrerte eller når de blir redde. Det er viktig at de er tydelig i kommunikasjonen og viser at de er mennesker og ikke en robot.

4.2 Hvordan kan miljøterapeutene danne en god relasjon til ungdommen?

De fleste miljøterapeutene ønsker å danne seg en god relasjon til ungdommen, men informantene advarer om å ha for vennskapelig tone. Dette kan nemlig ha en konsekvens for grensesetting senere i arbeidet. En av informantene forteller at hun er opptatt av at ungdommene skal møte den ekte versjonen av henne. Det er ikke slik at hun tar på seg en rolle når hun går inn i miljøet. En annen informant mener også at man skal være ekte, men du skal også tørre å si i fra, sette grenser og stå for det «nei» du har gitt ungdommen. Det å sette grenser er trygt, det er forutsigbart og det ligger mye omsorg i det. Miljøterapeutene er bevisste på at de er på jobb og er profesjonelle, men mener allikevel at man må kunne møte ungdommen og ha det kjekt sammen i lek eller ha gode samtaler. «Du må tørre å gi av deg selv, dele opplevelser, erfaringer og dra spøker». Det å finne på aktiviteter sammen er også et viktig verktøy. Man må for eksempel kunne dra på kino, uten at det skal være ment som et terapeutisk verktøy, men at ungdommen og personalet bare skal ha det gøy.

En av informantene mener også at er viktig at du deler av deg selv, men du må samtidig være bevisst på hva du deler. Vedkommende referer til at ungdommer har kommet i etter tid og

forklart at grunnen for at de har delt så mye om seg selv har vært fordi at han har gjort det, men at de ikke ville gjort dette samme hvis han kun vil motta informasjon.

Informanten fra spisskompetansen påpeker at det å se på relasjonen er ganske interessant fordi det er flere ansatte i institusjon som sier at de trenger tid til å bygge relasjon. Men så refererer han til at noe forskning som sier at «ungdommen bestemmer seg på fem minutter om de liker deg, eller ikke». Det er nemlig noen som han ser ikke trenger lang tid for å danne en relasjon til ungdommen. Han påpeker også at hvis du er et godt menneske over tid med ungdommen så vil man som regel danne en positiv relasjon til slutt. Det som ofte går igjen er at noen gjemmer seg bak det informanten definerer som et misforstått «relasjonsbegrep» på institusjon, som for eksempel: «Nei, jeg bør ikke si eller gjøre det, fordi det ødelegger relasjonen». Han mener at det er nettopp disse personene som bør gjøre dette, fordi de nettopp har en relasjon. Eller andre som sier «Jeg kan ikke gjøre det fordi jeg ikke har en god nok relasjon». Da bør du også gjøre det fordi det er kanskje det som skal til for å bygge en relasjon.

4.3 Hvordan får ungdommen hjelp av miljøterapeutene til å regulere følelser?

Ungdommene er ulike og derfor ulike atferdsuttrykk. Institusjonen kan ha ungdommer som spyrr ut stygge ord, eller at de går til fysisk angrep mot inventar og personal. En av informantene kommer med et utsagn: «Det er kjekt å danse, men en skal ikke være med på alle dansene». Med dette mener vedkommende at det hjelper ikke å havne på samme nivå som ungdommen. Når det oppstår kaotiske situasjoner benytter alle informantene seg av omtrent den samme tilnærmingen. De fokuserer på å holde roen til tross for at de blir aktivert i pusten, kanskje skjelver på hendene og i stemmen. Informantene mener at de da må tørre å være ærlige og å si hvordan de har og opplever situasjon. For eksempel: «Nå ser jeg at du har det vanskelig, og at du er veldig frustrert», og deretter stille gode spørsmål til hva som kan være årsaken. Eller så kan det være: «Jeg ser at du er kjempesint nå. Jeg skjønner at det har vært dritt på skolen, og at det som skjedde i dag var ikke kult i det hele tatt, men når du er så anspent nå og strammer knyttnevene dine, så blir jeg usikker og redd». Informanten har et inntrykk av at mange ungdommer ikke er klar over hvordan deres egen atferd påvirker andre, og at det å tydelig skildre atferden kan føre til å hjelpe ungdommen med å roe seg ned, ettersom de kanskje ikke ønsket å være truende men at følelsene tok overhånd.

Informanten fra spisskompetanse konkluderer med det samme som miljøterapeutene at samspillet er viktig, og samregulering. Han referer også til en teori om intrasubjektet. Dette forklarer hvordan miljøterapeutene opplever det i kaotiske situasjoner. «Det skjer noe mellom personalet og ungdommen som ikke kan settes ord på, men en kan på en måte koble seg på nervesystemet til hverandre og bidra til å regulere eller aktivere gjennom det». Ved aktivering vil det si at denne typen tilnærming noen ganger kan være en trigger for ungdommen, og i verste fall må man inn for å håndtere ungdommen fysisk. Miljøterapeutene konkluderer også med at toleransevinduet er et viktig redskap for å hjelpe ungdommen med å regulere seg selv.

4.4 Hvordan miljøterapeuter erfarer Toleransevinduet.

Informantene har hovedsakelig veldig gode erfaringer med toleransevinduet. «Du utvikler en slags sjette sans og når det er hensiktsmessig å prate om noe, og når det ikke er det». De bruker ikke ordet toleransevindu bevisst, men det ligger i refleksjonen og handlingene deres hele tiden. De bruker mer «handlekraft» når de snakker om regulering, aktivering, affekt, og følelser». De diskuterer og reflekterer hvor ungdommen er, og tar risikovurdering hver eneste dag på jobb. En av informantene uttrykker at en «må bygge broer i fredstid». Det nytter ikke å diskutere med en ruset ungdom om hvor trasig det er å ruse seg, eller når de er utenfor toleransevinduet sitt. Dette må gjøres dagen etter eller når toleransvinduet er åpent igjen. Miljøterapeutene opplever at ungdommene på institusjonen ofte har et veldig smalt toleransevindu, og jobben deres handler om å gi dem strategier slik at de kan holde ut mer og mer.

Utfordringene som miljøterapeutene opplever med toleransevinduet er at de kan reflektere seg i hjel, og at det ikke er sikkert at alt er et traume. Det er nemlig vanskelig å skille mellom traume, atferd, ADHD, personlighetsforstyrrelser, eller andre diagnoser. En av miljøterapeutene påpeker at byråkratiet med dårlig tid kan være en utfordring. Som at hvis du skal snakke med ungdommen om viktige ting på din vakt, fordi det er en frist i handlingsplanen. «Du får en instruks fra dine overordnede også skal du ut å ha med ett menneske å gjøre, også ser du at toleransvinduet til den ungdommen er stengt. Hva gjør man da?»

En av miljøterapeutene mener at toleransevinduet kan føre til unnlattelsessynd. «*En kan lese rapporter. Vi kom ingen vei, på grunn av det var så vanskelig og tilnærming var umulig*». Hun mener da at hvis dette pågår over lengre tid må man da finne nye strategier. Man kan

ikke bare akseptere å bli avvist eller utestengt fra ungdommen. Informanten fra spisskompetanse uttrykker at begreper som toleransevinduet i verste fall kan føre til handlingslammelse hvor man plasserer ungdommen utenfor toleransevinduet sitt hele tiden, eksempelvis: «Nei jeg kunne ikke vekke, fordi de var ikke innenfor toleransevinduet». Han mener at det er helt misforstått, og at det er dette som er problemet med å innføre slike begreper. Det får veldig ofte en slagside der det blir tatt for bokstavelig. Vestlundveien i Bergen blir brukt som eksempel på dette. «Det er en konsekvens av disse perspektivene som blir tatt helt ut av proporsjoner og ikke styrt nok, ikke noen struktur, uenigheter i personalgruppen, også kommer sånne begreper som toleransevinduet inn og gjør at de ikke kan gjøre noe som helst».

4.5 TBO påvirkning ved grensesetting

I starten av TBO uttrykker informanten fra spisskompetansen at det var som en lettelse. Man kunne nå være seg selv og være ett menneske i møte med ungdommen, istedenfor å måtte stå opp mot systemet og slike ting som ble oppfattet som kaldere. Etterhvert bikket det over til handlingslammelse og grenseløshet, der ungdommen tok fullstendig styring på institusjonen.

Handlekraft ble etterhvert introdusert for miljøterapeutene, men det ble i starten tolket så langt at istedenfor handlekraft så førte det heller til handlingslammelse. «Man skulle forstå så mye av disse ungdommen. Man forstod seg på en måte i hjel på bakgrunn for handlingene, og da glemte man konsekvensene eller affekt av handling». Et resultat av dette var at ting gikk for langt og personalet fant seg i alt for mye. I dag mener miljøterapeutene at man er bedre på grensesetting, men det er allikevel potensiale for forbedring. De ansatte på institusjon har i dag sterkere og bredere kompetanse når det kommer til for eksempel rettighetsforskriftene. Før opplevde miljøterapeutene at jussen var firkantet og instrumentelt, mens i dag har den blitt brutt ned og de har blant annet «scenariotrening» sammen i personalgruppen, og selvstendige studier gjennom handlekraft. Med kompetanse innenfor juss har det bidratt til de ansatte og gjort at de ser alle mulighetene som de har, og holder seg forstått innenfor lovverket og brukermedvirkning.

Miljøterapeutene mener at TBO påvirker grensesettingen, men at man etterhvert lærer seg å kjenne eller forstå seg på metoden. En må forstå at ungdommene trenger reguleringsstøtte og i noen tilfeller har ungdommen koblet ut den rasjonelle tenkingen, og den er da ofte

følelsesstyrt. I noen tilfeller kan det oppleves farlig å gå inn, være rigid og sette grenser, til tross for at de ansatte vil håndheve regler og normer.

Det oppstår dilemmaer på når man skal sette grenser. En skal som regel kun gå inn å kontrollere en ungdom fysisk når det er fare for liv og helse. Ansatte på institusjon skal alltid reagere med minst mulig inngrep i en kaotisk situasjon, og informanten fra spisskompetansen mener at en kan få gjort mye gjennom dialog. Et eksempel på dilemma av grensesetting: «I en periode var det bedre å la en ungdom gå rundt og knuse alle vinduene på institusjonen enn å stoppe det fordi de mente at det ville føre til en re traumatisk opplevelse». Men, en konsekvens av dette igjen kan være at ruteknusingen fører til anmeldelse, kanskje bøter, og hvis politiet blir kontakten kan det oppstå «vold mot offentlig tjenestemann». Det er vanskelig å bedømme når man skal gå inn og sette grenser og forsvare ungdommen. Informanten konkluderer med at hvis ungdommen pleier å knuse vinduer er det kanskje riktig å stoppe ungdommen, men hvis ungdommen er i fullstendig i krise kan det være farlig, og at det kanskje er politiet som skal sette disse grensene for ungdommen.

5.0 Diskusjon

I dette kapittelet blir de fem forskningsspørsmålene som ble presentert i innledningen diskutert, og i tillegg et underkapittel hvor de tre grunnpilarene i TBO og Toleransevinduet blir sammenlignet. Forskningsspørsmålene blir diskutert opp mot teori og funn, der en ser sammenhenger, utfordringer og fordeler med TBO.

5.1 Hva gjør miljøterapeutene for at ungdommen skal føle seg trygg?

Miljøterapeutene virker til å være godt kjent med hva Bath mener med trygghet. De er bevisste på frykt og hvordan tidligere vonde opplevelser gjør det utfordrende for dem å oppleve trygghet. En må derfor være i stand til å stå i avvisninger og utfordringer over lengre tid for at man skal kunne oppleve å vinne tilliten til ungdommen. Men er det egentlig hvem som helst som klarer å oppnå tilliten til ungdommen? Det å arbeide i barnevernsinstitusjon er nokså krevende og du trenger både fysisk og psykisk god helse for å takle de utfordringene man vil møte på og for å unngå å bli revet med i kaoset til ungdommen. I likhet med Vestlundveien er det et kjent problem at institusjoner har utfordringer med høyt sykefravær og en god del av de ansatte er i vikarstillinger. Mine informanter har lang erfaring fra feltet og

virker til å mestre det å skape tillit til ungdommen på en slik måte at trygghet vil oppleves. Informantene nevner at det tar tid å forstå seg på TBO. Så, hvordan er det for nyansatte og vikarer å danne seg tillit til ungdommen? Det er ikke noe vi får svar på da vi ikke har valgt å intervju disse i denne oppgaven, men en kan fort tenke seg at Vestlundveien ikke er det eneste eksempelet på tillit som blir misbrukt på en slik måte at ungdommen velger hvem de føler seg trygge på, og senere kan være med å påvirke grensesetting og brukervedvirkning på en slik måte at det går på bekostning av faglighet, sikkerhet og omsorg.

En må heller ikke glemme at på institusjoner bor det ofte flere ungdommer under samme tak. Det kan derfor være spesielt viktig å skjerme ungdommene fra hverandre eller fra sterke opplevelser som kan oppstå på huset. Det kan også stilles spørsmål om ungdommen nødvendigvis føler seg trygge på institusjon til tross for at de voksne oppstår som trygge og omsorgsfulle, når man bor der med andre ungdommer som har en annen utfordrende og truende atferd, som kan potensielt være skadelig for barnet.

5.2 Hvordan opplever miljøterapeutene å danne en relasjon til ungdommen?

I institusjonen må en først og fremst vite at en er på jobb og skal deretter opptre som profesjonelle, men det skal ikke hindre ungdommen i å møte den ekte versjonen av deg. Er det slik at du tar på deg en rolle når du går ut i feltet, kan ungdommen avsløre at du ikke er genuin og ekte. I den første fasen av å danne en relasjon, oppfattes det slik at ungdommen driver med testing. Dette ligner det teorien uttrykker om at i spedbarnsalderen vil en teste om en kan stole på at omsorgspersonen er trygg, vil gi tillit, og er i stand til å gi kjærlighet og trøst. Som Lorentzen sier må man virkelig være genuint omsorgsfull, og ville barnet «ve og vel». Samtidig viser det seg at ikke hvem som helst vil kunne danne seg en god relasjon til ungdommen. De som klarer å danne en relasjon kan være i fare for å havne i en mer vennskapelig relasjon, og kan gå på bekostning av grensesetting. Miljøterapeutene må ha på seg mange hatter når de går ut i feltet. De skal opptre profesjonelle, være omsorgsfulle, finne på aktiviteter, dele av seg selv og sette klare grenser. En oppfatter det slik at det ikke er lett å tre inn i alle rollene som er forventet av en miljøterapeut. Men institusjonen bærer preg av en stor variasjon ansatte med ulike interesser, aldersgruppe og unike kvaliteter, og kan derfor sammen utfylle alle disse rollene som er forventet for at ungdommen skal ha en mulighet for å

gjenopprette sunne forbindelser med familie, venner, voksne og andre som er ment å skulle beskytte dem.

5.3 Hvordan får ungdommen hjelp av miljøterapeutene til å regulere følelser?

Miljøterapeutene opplever at ungdommene har det vanskelig med å håndtere følelser og emosjoner. De kan på mange måter kjenne på disse følelsene selv ved at de kobler på nervesystemet til hverandre og blir aktiverte, triste eller redde. De ansatte må benytte seg av tilnærming der de holder roen og ikke blir med på kaoset. På denne måten kan de fremstilles som trygge voksne. Ungdommen har ulike atferdsuttrykk, og derfor må de ansatte ha ulike tilnærming på hvordan man skal regulere en ungdom. I noen tilfeller er det riktig å møte en ungdom med å tilby lek, mat og trøst, mens andre ganger er det helt feil sett i barnets modenhet og behov. I verste fall må personalet inn å regulere ungdommen fysisk, men som regel opplever miljøterapeutene at dialog og å være nysgjerrig på ungdommen er det mest effektive. Miljøterapeutene benytter seg av toleransevinduet for å finne ut av hvor mottakelig ungdommen er, og teknikker som rolig stemmeleie og følsom berøring kan være effektive teknikker for å signalisere at ting er trygt.

Men hvordan opplever miljøterapeuter å regulerer seg selv når ungdommen «spyr ut stygge ord, eller går fysisk til angrep mot personal og inventar?». For de alle fleste vil det være utfordrende å være trygg og omsorgsfull når kroppen i bunn og grunn går i overlevelsmodus selv. Bath forklarer det slik at all atferd ikke er traume, og en kan heller derfor ikke anvende seg alle ungdom på institusjon ut i fra traumeperspektivet. Lorentzen stiller seg spørsmålet om det er normale reaksjonsmåter å møte ungdom med vennlighet, omsorg og forståelse uansett hvilken atferd man møter. Til tross for at han uten tvil er enig i at de trenger dette, skal man ikke glemme det at barna er plassert på institusjon for en grunn og kan være med å påvirke atferden deres. Miljøterapeutene bør derfor kanskje være flinke til å ta skjønns-vurderinger når det kommer til at de voksne skal fremstå som en autoritet og grensesettende. Det å skulle forstå seg i hjel på disse barna kan være farlig hvis man ser det i lyset av Vestlundveien sitt perspektiv.

5.4 hvilken erfaringer har miljøterapeutene av Toleransevinduet?

De har veldig gode erfaringer med å ta i bruk kunnskap og forståelse for toleransevinduet, men miljøterapeutene bruker ikke å snakke om toleransevinduet når de snakker om «regulering, aktivering, affekt og følelser». De snakker da heller om «Handlekraft» når de gjør vurderinger og reflekterer i fellesskap. En forstår det slik at miljøterapeutene er bevisste på å ikke ta i bruk begreper som toleransevinduet eller andre relevant begreper, fordi det kan føre til misforståelse blant ansatte som ikke nødvendigvis har den samme faglige kompetansen som en sosialarbeider har. Miljøterapeutene virker til å ha god kunnskap om at de teoretiske begrepene kan være en fare for å ha for mye makt, på en slik måte at det kan oppleves som ideologier slik Lorentzen forklarer det. En må lære seg og kjenne begrepene om når det skal nyttiggjøres og ikke, slik at det ikke blir til fare for handlingslammelse eller unnlattelssynd i ubehagelig og kaotiske situasjoner.

5.5 De tre grunnpilarene i TBO og Toleransevinduet

De tre grunnpilarene «trygghet, relasjon og følelsesregulering» henger sammen. Miljøterapeutene kan ikke tilby noen av delene adskilt fra hverandre uten at alle tre kriteriene tilfredsstilles. Det samme gjelder toleransevinduet. Det vil være vanskelig å regulere en ungdom som er langt utenfor toleransevinduet uten at du har en relasjon og ungdommen føler seg trygg på deg. Er man bevisst på alle disse kriteriene i feltet som miljøterapeut og arbeider på en plass hvor det er god kultur, struktur og klare rammer med god informasjonsflyt er man et steg i riktig retning for at ungdommen vil kunne oppleve god behandling. Ligger ikke disse forutsetningene til rette, er det ikke gitt at plassering på institusjon har vært hensiktsmessig og kan heller risikere å være skadelig for barnet.

5.6 Forståelse av hvordan man bør sette grenser i lys av TBO

Gjennom teori, forskning og funn forstår vi det slik at det er mer hensiktsmessig å møte traumeutsatte barn med vennlighet, omsorg og forståelse. Men det betyr ikke at miljøterapeutene ikke skal benytte seg av konsekvenser, grensesetting, rammer og rutiner. «Her og nå»-øyeblikket som Lorentzen snakker om, hvor miljøterapeutene selv bør handlingsrommet som inkluderer sunn fornuft, skjønn og dømmekraft, er noe som en kan tenke seg er svært viktig for at miljøterapeutene og institusjonen skal kunne ta vare på faglighet, sikkerhet og god omsorg.

Miljøterapeutene opplever at TBO har påvirkning på grensesettingen, men de viser også til at det gjennom handlekraft har utviklet seg bedre kunnskap om rettighetsforskriftene og scenario-trening som igjen har gjort de mer bevisste på hvilket handlingsrom de har som miljøterapeut istedenfor alt de ikke kan gjøre.

Fra et utenfra-perspektiv kan man tenke at man selvfølgelig skal sette grenser, eller at man aldri ville latt ungen få lov til det. Men ungdom som er plassert på atferdsinstitusjoner er ikke plassert der uten grunn. De har som regel alvorlige atferdsproblemer som strider i mot samfunnets normer og regler. Det kan derfor være farlig å gå inn og sette grenser for ungdommen i enkelte situasjoner for både miljøterapeuten og ungdommen. Men er det slik at ungdommen har så mye indre og ytre uro at vedkommende er til skade for seg selv eller andre, kan det være hensiktsmessig å bryte inn fysisk, eller få bistand fra politi og lege.

Grensesetting og konsekvenser er dessuten nødvendig for at ungdommen skal lære seg å forstå hva som er akseptert av samfunnets, normer og regler. Arbeidet til miljøterapeutene handler i bunn og grunn ikke om at ungdommen skal være flinke på institusjon, men det å klare seg ute i samfunnet etter institusjon.

6.0 Konklusjon

I denne oppgaven har en studert følgende problemstilling: «Hvordan erfarer miljøterapeuter på atferdsinstitusjon å arbeide med traumebevisst omsorg som metode». En vil her i avslutningen konkludere hvordan miljøterapeutene erfarer det.

Noen av de ansatte i Vestlundveien stilte seg kritiske til TBO som metoden, og etterspurte om den egentlig var «egnet til barn plassert på atferd høy?». Funnene i denne forskningen vil mene at TBO er super forståelse i arbeidet med ungdom som har atferdsproblemer, enten de er utsatt for traumer eller ikke. Ungdommen trenger å møte voksne som viser vennlighet, omsorg og forståelse for å kunne oppleve trygghet, relasjon og vil være i stand til å regulere seg selv senere i livet for indre og ytre utfordringer som oppstår. Ungdommen trenger ikke autoritære og straffende voksne. Dette vil neppe hjelpe ungdommen med å utvikle tillit til samfunnet, og det vil dessuten kanskje forverre synet.

Det tar tid for miljøterapeuter å forstå seg på TBO, og det trengs praktisk øving for hvordan man skal tolke det i arbeidet. En skal heller ikke være naive og romantisere metoden slik at det går på bekostning av hva du er ment å gjøre på arbeid. Du har et ansvar på vegne av

samfunnet å gjøre ungdommen robust for å klare seg i samfunnet. For å klare dette må ungdommen også oppleve autoritet voksne som er villige til å sette grenser der barnet trenger det, sett i lyse av modenhet og hva som er akseptabelt i samfunnet. Å fremstå som autoritet kan også bety at du er omsorgsfull og ønsker å bli kjent med barnet, men samtidig viser du trygghet og at du er forutsigbar på den måten at du vil beskytte barnet for ubehagelige opplevelser.

En forstår det slik at TBO er ment som en forståelsesmetode, og ikke en selvstendig behandlingsmodell. Miljøterapeutene har god kunnskap om dette, og er bevisste på at de ikke arbeider bare ut i fra TBO og Handlekraft, men bruker det som et nyttig verktøy i møte med ungdommen. Utfordringene med TBO kan være at et barn blir stemplet som «dysfunksjonelt, skadet, defekt eller ett hjelpeløst offer». Det oppfattes ikke som at miljøterapeutene tenker på ungdommene slik, det oppfattes heller at de har fokus på styrkene deres gjennom aktiviteter, samspill og gode samtaler.

Konklusjon er at miljøterapeuten har veldig gode erfaringer med traumebevisst omsorg og begreper som toleransevinudet i arbeid med ungdom. En skal allikevel ha et kritisk blikk på denne typen kunnskap slik at det teoretiske blikket ikke blir oppfattet som ideologier som skal følges på arbeidsplassen til enhver tid. Det må være rom for at miljøterapeuten tar selvstendige vurderinger med utgangspunkt i sunn fornuft, skjønn og dømmekraft. Arbeidet på atferdsinstitusjon kan være kaotisk og forutsigbart, så det må være rom for de ansatte til å feile og lære seg å kjenne hvordan TBO fungerer i praksis.

Bibliografi

- Amble, & Johansen, D. (2016). *Traumesensitiv tilnærming*.
- Amble, L., & Dahl-Johansen, C. (2016). *Miljøterapi som behandling ved komplekse traumer hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bath, H. (2008). The three pillars of trauma-informed care. I H. Bath, *Reclaiming Children and Youth*.
- Bath, H. (2017). The trouble of trauma. *Scottish Journal of Residential Child Care*.
- Bath, H., & Seita, J. (2018). *The Three Pillars of Transforming Care - Trauma and Resilience in the other 23 hours*. 515 Portage Avenue, Winnipeg, Manitoba, Canada R3B2E9: The University of Winnipeg - faculty of education publishing .
- Bræin, M. K., Andersen, A., & Simonsen, A. H. (2021, 02 06). Hentet fra <https://traumesensitivt.psb.webcore.no>:
https://traumesensitivt.psb.webcore.no/wp-content/uploads/sites/4/2021/06/02122017_traumebevissthet_i_barnvernet.pdf
- Bufdir. (2018, 06 21). Undersøkelse av Vestlundveien ungdomssenter. *Rapport fra undersøkelse av Vestlundveien ungdomssenter*.
- Bufetat. (2020, 1 2). *Bufdir.no*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Barnevernsinstitusjoner/
- Dagbladet. (2019, 02 14). <https://www.dagbladet.no>. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/skandaleinstitusjonens-eier-far-krass-kritikk/70680971>
- Kayed, N. S., Thomas, J., Tormod, R., Torill, T., Brubakk, A. M., & Wichstrøm, L. (u.d.). *Resultat for forskningsprosjekt - psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjon*. Hentet fra NTNU - Regionalt kunnskapssenter for barn og unge - psykisk helse og barnevern:
<http://www.sakkyndig.com/psykologi/artvit/kayed2015.pdf>
- Levin, I. (2019). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - En grunnbok* . 0105 Oslo: Universitetsforlaget.
- Lorentzen, P. (2020, 06 02). Traumebevisst omsorg - Ett skritt frem og to til side. *Norges Barnevern nr 2*.
- Nordahl, T., Sørli, M. A., Manger, T., & Tveit, A. (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge - teoretiske og praktiske tilnærminger*. 5892 Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer - Regulering som nøkkelbegrep*. 5068 Bergen: Fagbokforlaget.
- Rød, S. (2016, 04 07). *Volden avtar i barnevernet*. Hentet fra Fontene.no:
<https://fontene.no/nyheter/volden-avtar-i-barnevernet-6.47.356446.0e00003864>
- Svenningsen, H. (2019). Dans med tronner. Gode samspill skaper utvikling. *Barnevernspedagogen - Nær og profesjonell*.
- Tjora, A. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* . Oslo: Gyldendal.